

Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oosterhout'

Zandheuvel 51
4901 HT Oosterhout
Tel : 0162 856 133

www.heemkunde-oosterhout.nl

40e jaargang

nummer 2

2016

Met een aantal uitgekiende dienstenpakketten verzorgen wij al ruim 40 jaar lang oplossingen op maat voor al uw financiële zaken. Verzekeringen, fiscale en juridische vragen, hypotheeken, spaar- en beleggingsproducten.

Kortom uw gehele financiële planning onder één dak.

Adviesburo Robbe BV

Financiële Raadgevers

Heuvelstraat 5, 4901 KD OOSTERHOUT NB
Tel: **(0162) 45 22 00** Fax : (0162) 42 77 63
E-mail: info@robbe.nl Web: www.robbe.nl

Als de klok stilstaat... wordt alles anders

Bruijns Uitvaartverzorging
Oosterhout

“Het kan anders”

Heeft u wel eens nagedacht over uw eigen uitvaart ?
De dood is een ingrijpende gebeurtenis.
Juist daarom moet er tijd en aandacht voor rouw zijn.

Wij werken niet met een basispakket maar scheppen ruimte voor
een eigen inbreng bij het verzorgen van de overledene,
het opstellen van de rouwtekst, het dragen van de kist en
het verloop van de plechtigheid.

Bruijns Uitvaartverzorging

0162 - 45 77 75 dag en nacht

Florijnstraat 60 4903 RM Oosterhout

Als dit uw laatste wens is... ... zullen wij die respecteren

Omdat een uitvaart goed moet verlopen,
is het belangrijk dat betrokkenen zich
gesteund weten door een ervaren
uitvaartbegeleider.

Bruijns Uitvaartverzorging heeft de juiste
man of vrouw die zich in alle details
verdiept en een stijlvolle uitvaart begeleidt.

van DELFT
verhuur

*stoelen *tafels *staantafels
*tapinstallaties enz. enz.

tel. 0162-458217

GroenRIJK

Oosterhout

Het complete
tuincentrum

Weet wat er leeft

GroenRijk Oosterhout
Damweg 7 / Statendamweg • 0162-451852 • www.groenrijkoosterhout.nl

Ledenblad van heemkundekring

“DE HEERLIJKHEID OOSTERHOUT”

40^e jaargang, nummer 2

2016

	pag.:
Inhoud van dit nummer	1
In memoriam Adriaan (Adri) de Visser	2
Nico Bekers	
Tentoonstelling Muziek in Theek 5	3
Ad van Groesen/Martin van Halderen	
Op de koffie bij	9
Jacob Jonker	
Nieuw onderzoek naar het verleden van Rob van Roosbroeck	
Christ Buiks	
Het Oosterhouts (5).....	20
Verhalen uit de nalatenschap van Stan Bol ‘de dambordenfabrikant	.24
De cholera27
Colofon	30

Niets uit deze uitgave van de heemkundekring mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

In memoriam Adriaan (Adri) de Visser.

Op 92-jarige leeftijd is op 9 mei 2016 overleden Adri de Visser, 17 jaar lang (1981-1998) de voorzitter van onze heemkundekring. Hij was in 1981 de opvolger van de allereerste voorzitter Rob van Roosbroeck en hij werd op zijn beurt in 1998 opgevolgd door Jan Broeders.

Samen met secretaris Jan Oomen en later Christ Buiks en een veel kleinere heemkundekring, werd er in die tijd al gedacht aan een eigen museum in een deel van de oude koekfabriek.

Iets dat in de loop van de tijd niet gerealiseerd is. Toch zijn er gelukkig andere mogelijkheden gekomen om te exposeren. Je wilt toch op de een of andere manier laten zien, wat er zo interessant is aan heemkunde en regionale geschiedenis.

Het was de tijd, dat het archief nog gewoon in de Waterloostraat zat, en later boven in de Bussel, met veel lezingen in de verschillende wijkhuizen, een heemtuin bij de Maria Goretti-school, tentoonstellingen in het Kijkhuis, bescheiden excursies naar Catharinadal, naar Dorst en Willemstad, de opgravingen van Jan Oomen en Mohammeds Bahaoui, met foto's van Cor Huijben en Harrie Tielemans.

Ja, die tijd is voorbij, echt geschiedenis.

En de voorzitter van toen ook; hij is 17 mei jl. gecremeerd.

Tentoonstelling Muziek in Theek 5 tot en met 5 juli 2016

Al weer een tentoonstelling georganiseerd door de heemkundekring de Heerlijkheid Oosterhout. Nu over muziek.

Muziek uit Oosterhout, country- , folk- en bluegrass muziek.

De oudste tot nu toe nog bestaande muziekvereniging uit Oosterhout is de Koninklijke Harmonie, opgericht op 1 mei 1825. Daarna komt Aurora. Deze vereniging werd op 26 februari 1881 opgericht. In de beginjaren werden ook opera- en operettes uitgevoerd. Nu wordt er alleen gezongen. Natuurlijk mogen de Oosterhoutse Nachtegalen niet ontbreken.

De Oosterhoutse Nachtegalen

Pas nog werd aan dit koor de cultuurprijs uitgereikt. Ook uit Kaaiendonks Kepelleke D'Askruizen heeft een rijke geschiedenis. Wat te denken van Schola Cantorum die al 75 jaar bestaat. Drumbands als Excelsior, St. Jan en Bravo.

Het populaire genre wordt vertegenwoordigd door Tonny en de Wilberries, duo de Koning, Yvonne de Nijs, Wilma van Tilburg, de Music Stars onder de muzikale leiding van Cees Koreman, de Alpecho's en de Melody Stars. Natuurlijk is deze opsomming niet compleet.

Er zijn foto's, boeken, cd's, grammofoonplaten, stickers, speldjes van allerlei vormen van muziek: uit Oosterhout, country-, bluegrass- en folkmuziek op deze tentoonstelling te zien.

Bluegrassmuziek hoort eigenlijk bij de countrymuziek en country is de verzamelnaam voor verschillende muziekstijlen van Amerikaanse muziek die ontstaan is op het platteland in het zuidelijke deel van de Verenigde Staten en zijn wortels in de Amerikaanse volksmuziek heeft.

Meestal een zangstem(men) die wordt begeleid door een aantal eenvoudige instrumenten zoals steel gitaar, viool en akoestische gitaar zijn de traditionele, maar ook de elektrische gitaar en de drums wor-

Yvonne de Nijs

den gebruikt. De oorsprong ligt in de smeltkroes van alle nationaliteiten,

De Alpecho's

die in de 18^e eeuw naar de Nieuwe Wereld trokken om daar een nieuw leven te beginnen. De emigranten brachten hun muziekinstrumenten mee en na een week hard werken kwam men op zaterdag bij elkaar om te ontspannen en muziek te maken. In eerste instantie was het dansmuziek. Veel artiesten kregen bekendheid via allerlei radiostations. Jimmie Rodgers wordt beschouwd als de vader van de country muziek. Ook de groep The Carter Family trad veel op en hebben meer dan 250 nummers op plaat uitgebracht.

In 1949 kwam Hank Williams naar de Grand Ole Opry. Voor hem was maar een

korte carrière weggelegd. Hij overleed in 1953 aan het gebruik van te veel alcohol en drugs. Hank Snow, Eddy Arnold, Roy Acuff, Emmylou Harris en Dolly Parton zijn nog enkele artiesten die grote bekendheid hebben gekregen. Veel van deze artiesten traden op in The Grand Ole Opry in Amerika. Hier werden veel countryshows gegeven.

Bluegrass is een Amerikaanse muziekstijl waarvan de naam voor het eerst werd gebruikt aan het eind van de jaren 50. De grondlegger van die stijl is Bill Monroe met zijn band The Blue Grass Boys. Hij noemde zijn band naar zijn geboortestaat Kentucky en bluegrass betekent blauw gras. Het is een voortzetting van de oude stringbandmuziek, die zowel in de Europese- als Afro-Amerikaanse tradities zijn wortels heeft. Het was de muziek van de immigranten, waarin de heimwee naar hun thuisland en het harde leven in de bergen te horen is in de typerende klaagzang van de bluegrassmuziek. Een instrument speelt solo, terwijl alle andere de begeleiding vervullen. De solo gaat vervolgens over van het ene instrument op het andere. De zang is ook typerend voor dit genre: de lead, vaak ongewoon hoog, de twee-drie- of vierstemmige harmonieën worden versmolten tot één geheel. Instrumenten die hierbij worden gebruikt zijn: mandoline, 5-snarige banjo, gitaar, viool, contrabas en soms de dobro. Bluegrass is altijd akoestisch en er wordt hooguit gebruik gemaakt van microfoons om het geluid te versterken en van een elektrische bas als de akoestische bas niet beschikbaar is. Enkele namen mogen niet ontbreken: Allison Krauss, Del Mc. Couray, The Stanley Brothers, Doc Watson, Lester Flatt and Earl Scruggs, The Johnson Mountain Boys, Davis Grisman, Peter Rowan en The Country Gentlemen.

Oorspronkelijk wordt met folk Engelstalige volksmuziek bedoeld die werd gemaakt met traditionele akoestische muziekinstrumenten.

Inmiddels is de benaming niet meer beperkt tot in het Engels gezongen muziek. In de loop van de jaren 50 van de vorige eeuw wordt deze

muzieksoort zeer populair in de Verenigde Staten en bracht een aantal wereldsterren voort als Bob Dylan, Joan Baez, Paul en Mary en

Rebel

P.O. Box 3057
Roanoke, Virginia 24015

THE COUNTRY GENTLEMEN

Len Holstlaw
(703) 347-2496
Lendel Agency
Route 5, Box 19A
Warrenton, VA 22186

Woody Guthrie. Niet alleen in Amerika werd folk gespeeld. Ook Engelse folkartiesten en groepen zoals Donovan, Stelye Span en Fairport Convention werden populair. Ierse folk is een traditionele muziekstijl uit Ierland. De liederen die gezongen worden zijn soms honderden jaren oud. Het is eigenlijk een mengeling van traditionele Britse muziek en Kel-

tische muziek. In de jaren 60 van de vorige eeuw komt er een opleving van deze muziek in Ierland en Schotland. Een groot deel van de Ierse folksongs bestaat uit protestsongs. Ze zijn een aanklacht tegen de eeuwenlange Engelse overheersing in Ierland. Maura O'Connell, Eleanor Shanley, Mary Black en groepen als: Altan, Clannad, Solas, The Chieftains, The Dubliners, The Fureys en The Corries behoren tot dit genre.

Kom kijken naar deze tentoonstelling in Theek 5 centrum. Luisteren kan helaas niet maar in dit artikel worden een heleboel namen van artiesten genoemd. Kijk op internet en je hoort hoe zo'n artiest klinkt.

Nico Bekers

Melpomene Godin van de muziek zang dans en tragedie

Op de koffie bij

Na een ritje door het bosrijke gebied tussen Oosterhout en Dorst komen we bij de Rijksweg waar Piet van Beek, onze bij iedereen bekende redacteur van ons kwartaalblad, met zijn vrouw Petra woont. Zijn huis staat in een ruime tuin zoals je dat in de kerkdorpen nog tegenkomt, met grote bomen en struiken, een groentetuin en aan de voorkant buxushaagjes.

Bij binnenkomst worden we verwelkomd door geblaf.

We hebben voor Piet en Petra een bos bloemen meegebracht.

Een kleine attentie uit dank voor het vele werk dat Piet al vele jaren voor de Heemkundekring doet.

Petra verzorgt de koffie en serveert daarbij een groot stuk appeltaart.

Koffie en taart laten we ons goed smaken.

De redactie van ons heemkundeblad komt ter sprake, meteen een stukje "werkbepreking" om het komende kwartaalblad te vullen.

Ter sprake komt al gauw het onderwerp onze oud-voorzitter Van Roosbroeck, actueel door een recent artikel in de krant.

Piet is nog onder behandeling wegens hartklachten, dit is nog niet geheel achter de rug, maar het gaat al beter met hem.

Hij fietst weer rond in Dorst, kan zo boodschappen doen maar mag nog geen auto rijden.

Om Piet en zijn achtergronden beter te leren kennen vertelt hij over zijn werkzame leven;

Nadat hij in 1948 de ULO bezocht en daarna de Ambachtsschool (1951) kon hij al snel werk vinden als elektricien bij Elektrotechnisch Installatie Bureau Van der Pas in Breda.

Hij noemt de Radiobunker op vliegveld Gilze-Rijen en de Zuivelfabriek in Zevenbergsche Hoek als projecten waar hij de installaties verzorgde.

In 1955 twee jaar in Militaire Dienst bij de Luchtmacht, na opleiding op de Elektronische School in Schaarsbergen kwam hij op Volkel in de radiowerkplaats.

Na de diensttijd terug naar Van der Pas en toen in de werkplaats daar gaan werken.

Hij ging naar de Industrie-avondschoon in Tilburg maar deze stopte door te weinig leerlingen.

Toen overgestapt naar de lerarenopleiding in Tilburg. Hij kwam toen bij Van der Pas op de tekenkamer en kreeg daar te maken met projecten zoals het Ignatiusziekenhuis.

Van der Pas werd overgenomen door Nettenbouw, Piet vertrok naar een bedrijf in Rotterdam om weer tekenwerk te gaan doen.

Op een advertentie van Rietschoten en Houwes ging Piet naar dit installatiebedrijf en nam nog een collega van zijn vroegere tekenkamer mee.

Hier werd het tekenen t.b.v. brugbewegingen, materiaalberekeningen en werkvoorbereiding waar hij zich mee bezig hield. De opdrachten kwamen in hoofdzaak van Rijkswaterstaat.

Piet werkte ook aan de bouw van kantoorpanden. (Utiliteitsbouw).

In 1978 kwam hij te werken voor het bedrijfsbureau van de Kustverlichting te Scheveningen een onderdeel van het Loodswezen, toen nog onder de Marine vallend.

In 1980 werd de kustverlichting en de vaarwegmarkering ondergebracht bij Rijkswaterstaat en werd hij hoofd van het bedrijfsbureau in Scheveningen In de loop van 1989 werd hij, voor uitlopend op de komende reorganisatie hoofd logistiek in Vlissingen.

Over Wereldoorlog II heeft Piet onbekende gegevens; in oktober was Dorst bevrijd, maar in de bossen rondom zaten in december 1944 nog groepjes Duitse militairen die het contact met de hoofdmacht verloren waren en niet eens op de hoogte waren.

Donderdag 14 maart 1944 Enkele Duitsers zijn nog steeds in de bossen. Drie zijn er gearresteerd¹.

Hobby's van Piet: de eerder genoemde tuin blijkt meer de hobby van zijn vrouw Petra te zijn.

Ze hebben 3 kinderen, twee jongens, Rens en Pierre, een meisje, Sandra, en 4 kleinkinderen.

In 1986 was Piet zijn eerste computer, in 1992 gestopt met werken, daarna actief geworden in het bestuur van de Heemkundekring Oosterhout. Piet nam op zich om het heemkundeblad met meer regelmaat

te laten verschijnen, later kwam de redactie van het blad bij hem, en was het blad eerst getypt, de computer werd een goed hulpmiddel om alles gestroomlijnd te laten verlopen.

Betrokken bij opbouwen van tentoonstellingen samen met Jan Broeders, de eerste ging over luchtfoto's van Oosterhout.

Ook fotografie is een hobby van Piet, hij was lang lid van Fotohobbyclub Teteringen, is hier inmiddels mee gestopt.

De Heemkunde heeft ook een tijd bij het M.E.C. gezeten, voor tentoonstellingen wel geschikt, voor vergaderingen minder, de vergaderingen werden toen in De Koppelpaarden gehouden.

Nog even een rondje door de tuin van Petra om te bedanken voor de lekkere koffie en de tuin te bewonderen, want Petra is tijdens ons gesprek weer verder gaan werken in de tuin.

Piet en Petra bedankt en tot ziens op een volgende activiteit van de heemkundevereniging, we hopen dat we nog lang van jouw redactionele kwaliteiten en inzet gebruik kunnen maken.

Martin en Ad.

¹¹Dagboek Martinus Koesen uit Dorst ; 14-10-1944 t/m 14-10-1945

Nieuw onderzoek naar het verleden van Rob van Roosbroeck

Jacob Jonker.

Sommige leden van de Heemkundekring vragen zich af, waarom ik een nieuw onderzoek heb ingesteld naar het verleden van Rob van Roosbroeck, (RvR) geboren te Antwerpen, 3 november 1898 overleden te Oosterhout 14 mei 1988. Ik wil dat hier graag motiveren. RvR was voorzitter van onze Heemkundekring van 1973 tot 1981 en daarna in 1982 erevoorzitter. Voor zijn inzet bij deze activiteiten kreeg hij op 29 augustus 1979 ook nog de gouden erespeld van de gemeente Oosterhout uitgereikt door burgemeester Mater.

Mijn kennismaking met RvR.

Begin maart 2015, ik was toen enkele maanden lid van de Heemkundekring, werd ik voor het eerst met deze RvR geconfronteerd via het boek van Armand van Nimmen, 'Rob van Roosbroeck en tijdgenoten'. Het verhaal mag intussen genoegzaam bekend zijn. RvR was een bij verstek ter dood veroordeelde Belgische oorlogsmisdadiger. Na zijn vlucht naar Nederland, had hij zeven jaar in Breda ondergedoken gezeten bij Albert van de Poel, voormalig hoofdredacteur van het dagblad voor Noord-Brabant en Zeeland, de voorloper van BN De Stem. Vervolgens was hij in Oosterhout ondergebracht door pastoor Aug. Commissaris en hier door de steun van 'Brabantia Nostra', de Abdij van Averbode en enkele lokale autoriteiten weer getransformeerd van

**Rob van Roosbroeck tijdens zijn
Oosterhoutse periode**

oorlogsmisdadiger naar een historicus van enig aanzien. Slechts weinigen kenden zijn verleden.

Ik was in eerste instantie enthousiast over het boek. Vanuit mijn vroegere beroep, lid van de Kon. Marechaussee en derhalve op de hoogte van de Vreemdelingenwetgeving, had ik al meteen vragen. Hoe was het mogelijk dat deze RvR met zijn verleden hier een verblijfsvergunning had gekregen. Daarvoor moest de Vreemdelingenwetgeving wel heel vreemd zijn geïnterpreteerd, dan wel overtreden. Ik veronderstelde dat ik het antwoord op die vragen gemakkelijk zou kunnen vinden in de administratie van de Gemeentepolitie Oosterhout. Ik had het boek nauwelijks uit, toen ik door het bestuur van de Heemkundekring werd uitgenodigd om mee naar Gent te gaan.

Prijsuitreiking.

Op 21 maart 2015, werd de Dr. Ferdinand Snellaertprijs, een precieuzere Vlaamse boekenprijs, uitgereikt aan Armand van Nimmen, voor zijn boek ‘Rob van Roosbroeck en tijdgenoten’. De plechtigheid vond plaats in het gebouw van de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal- en letterkunde te Gent. De laudatio werd uitgesproken door professor dr. Bruno de Wever. Leitmotiv in zijn laudatio was het verdriet van Vlaanderen, het verschrikkelijke verbond tussen de vooroorlogse Vlaamse beweging en het Nationaal Socialisme, waarin RvR een rol had gespeeld. De zaal zat vol met senioren die voor een groot deel ook geestverwanten van RvR bleken te zijn.

Een vreemde wereld.

Ik raakte na de plechtigheid met Bruno de Wever in gesprek en sprak er mijn bevreemding over uit dat RvR zo goed was opgevangen in Nederland. De Wever zei, dat als ik nog langer in het gezelschap van de aanwezigen zou blijven, nog wel vreemdere dingen zou ervaren. Dat was ook zo. Het duurde nog geen twee minuten of ik werd al aangesproken door een man die zich voorstelde als Oswald van Ooteghem. Hij voegde daaraan toe; ‘Ik was destijds ook officier bij de SS’.

Vervolgens begreep ik uit zijn verhaal dat hij na WO II ook gevlucht was en onderdak had gevonden in Nederland. Om dat te illustreren haalde hij ook meteen een foto te voorschijn en daarop stonden ongeveer 17 mannen en vrouwen waaronder de S'Ser zelf, tegen de achtergrond van een mooi wit huis in Berkel bij Tilburg (nu Berkel-Enschot). Later was Armand van Nimmen zo vriendelijk om mij een betere kwaliteit foto van hetzelfde tafereel te sturen. De foto is bij mij te zien.

Het 'verdwenen' Vreemdelingenarchief.

Ik besloot een onderzoek in te stellen in het archief van de Vreemdelingendienst, deel uitmakend van het archief van de Gemeentepolitie. Helaas, uitgerekend dit Vreemdelingenarchief was spoorloos. Er was ook geen vernietigingslijst van. Er was niets over RvR te vinden. Tegen de achtergrond van wat ik in het boek van Armand van Nimmen had gelezen, kon dit haast geen toeval meer zijn. Een beroep op de WOB bij de Gemeente Oosterhout haalde ook niets uit. Bovendien, alle ambtenaren die destijds iets met de handhaving van de Vreemdelingenwetgeving in Oosterhout van doen hadden, waren intussen overleden. Een natuurlijke dood, dat dan weer wel.

Lezing door A. van Nimmen.

Intussen had ik een mailcontact met Armand van Nimmen opgebouwd. Hij was goed geïnformeerd. Informatie die ik kreeg uit andere bronnen dan zijn boek, kon hij toch vaak bevestigen. Op 12 september 2015 werd hij uitgenodigd voor een lezing in Oosterhout. Blijkens de plaatselijke pers, verliep dit niet helemaal naar de wens van sommige toehoorders. Het begrip dat Van Nimmen kon opbrengen voor de daden van RvR, deelden zijn niet en men bleef toch met veel vragen zitten.

Nieuw onderzoek.

Het was mij opgevallen dat in het boek van Van Nimmen weliswaar informatie stond over het aandeel van RvR in de Jodenvervolgning in Antwerpen, maar dat dit zeer oppervlakkig was.

Ook de rol van RvR in de Vlaamse SS kwam niet echt uit de verf. Ik besloot dus via mijn contacten opgedaan in Gent om een andere opening te zoeken. Ik kwam terecht bij Barbara Dickschen, van de Vrije universiteit van Brussel. Zij werkt als onderzoeker voor de Stichting voor de Eigentijdse herinnering – Fondation de la Mémoire contemporaine (Centre interdisciplinaire d'Etude des Religions et de la Laïcité – Université libre de Bruxelles), een studiecentrum dat zich als doel heeft gesteld de geschiedenis van de joden en het jodendom in België in de loop van de 20ste eeuw toe te lichten. Zij had destijds een onderzoek ingesteld naar de verplichte segregatie van joodse leerlingen in België. Een belangrijk deel van dit onderzoek ging over de situatie in Antwerpen en de betrokkenheid van RvR hierbij als Schepen van onderwijs in Antwerpen. Over dit onderwerp had zij in 2009 een lezing gehouden aan de Universiteit van Antwerpen en de tekst hiervan stuurde zij mij toe.

De meest opmerkelijke conclusie uit haar onderzoek is dat de Stad Antwerpen i.c. Schepen van onderwijs RvR, als enige lokale administratie in België het initiatief had genomen om een apart onderwijssysteem op te richten voor de van de overige scholen verbannen Joodse kleuters zodat de separatie van deze 612 kinderen zo snel mogelijk zou zijn voltooid.

Vervolgens bleek mij dat er in het Felix archief, het stadsarchief van Antwerpen nog archiefmateriaal aanwezig was uit de administratie van het 3^e bureel (onderwijs) van de Schepen van Onderwijs van de stad Antwerpen in WO II i.c. RvR. Een aantal kopieën daarvan zijn in mijn bezit. De inhoud van deze documenten, vaak getekend door RvR gaan allemaal over de segregatie van de Joodse kinderen. De rol van

RvR en de Vlaamse SS heb ik wegens tijdgebrek gestaakt. De Vlaamse SS heeft een belangrijk aandeel gehad in de deportatie van de Antwerpse Joden. Het staat vast dat RvR lid is geweest van deze organisatie. De gekende Vlaamse historicus Lieven Saerens meent zelfs dat RvR mogelijk medeoprichter is geweest van de Vlaamse SS.

Conclusie.

Natuurlijk is het oorzakelijk verband tussen b.v. het lidmaatschap van de Vlaamse SS en het initiatief van RvR voor een apart onderwijssysteem om Joodse kleuters te separeren en de uiteindelijke rampzalige gevolgen voor de Joodse gemeenschap in Antwerpen niet meer aan te tonen.

De feiten spreken echter voor zich in het boek van Lieven Saerens 'De Jodenvervolging in cijfers' In Antwerpen was 65.88 % van de Joden(9009 personen)het slachtoffer van de Endlösung. Ongeveer het Nederlandse percentage. In Brussel was dat percentage 37%. In het algemeen kan men stellen dat de kans op deportatie in Antwerpen 2 op 3 was en in de rest van België 1 op 3.

Initiatief.

Naar aanleiding van vorenstaande heb ik op 29 maart 2016 een brief aan de Burgemeester van Oosterhout gezonden met het verzoek te bewerkstelligen dat het Raadsbesluit waarbij destijds aan RvR de Gouden erespeld van de Gemeente Oosterhout werd verleend, in te trekken. Zodat hem zijn onderscheiding postuum alsnog zal worden ontnomen. Als bijlagen heb ik daarbij een aantal bewijzen gevoegd.

Redenen.

Het is duidelijk dat RvR een oorlogsmisdadiger was. Hij was een aanhanger en bevorderaar van het Nationaal Socialisme onder leiding van Hitler, dat ook in ons land aan meer dan 200.000 Nederlanders het leven heeft gekost en bij de bevrijding van ons land ook nog aan een groot aantal buitenlandse militairen. Verder heeft hij zich schuldig gemaakt aan misdrijven tegen de Mensheid, door het daadwerkelijk

meewerken aan de separatie van Joodse medeburgers in zijn functie van Schepen van Onderwijs in Antwerpen. Misdrijven die naar de hendaagse opvattingen ook niet verjaren. RvR heeft nooit enig berouw getoond over zijn daden.

Dat RvR zich aan zijn vonnis heeft kunnen onttrekken, is slechts te danken aan sommige, voornamelijk van R.K. huize zijnde leden van 'Brabantia Nostra', met pastoor August Commissaris als hun lokale vertegenwoordiger. De Abdij van Averbode, enkele lokale autoriteiten en de personen die dit voor een deel hebben gefinancierd. Zij hebben er voor gezorgd dat RvR in Oosterhout weer kon transformeren van oorlogsmisdadiger naar een historicus van enig aanzien, waarvan slechts weinigen het verleden kenden. Wat de reden is geweest dat voornoemde personen en instellingen zich zoveel moeite hebben getroost om RvR te helpen, is niet duidelijk.

De motivatie die burgemeester Mater schreef om RvR zijn onderscheiding te bezorgen rammelde van alle kanten.

De motivatie van Mater is één lofzang op RvR, die hij bovendien 'Professor' noemt een titel die hem was afgenomen door de Rechter, maar het heeft geen betrekking op de Oosterhoutse situatie. Deze gemeentelijke onderscheiding is bestemd voor burgers die iets voor onze stad hebben betekend.

Ik heb geen enkel geschrift kunnen vinden waaruit blijkt dat hij enig onderzoek naar een Oosterhouts historisch object of situatie heeft gedaan. Weliswaar heeft hij enkele lezingen gehouden met als onderwerpen Willem van Oranje en religieuze vluchtelingen in de 16^e eeuw, maar die informatie had hij op de plank liggen. Dat RvR 'leverancier was voor meer specifieke artikelen aan de hand van pastoor Commissaris over Oosterhout' is twijfelachtig. Dat kan nooit veel zijn geweest. Veel werk van de pastoor is mij niet bekend.

Het feit dat RvR het voorzitterschap van de Heemkundekring aanvaarde paste precies in zijn transformatieproces naar nette burger. Hij

heeft verder niets op het gebied van de Heemkunde in Oosterhout gedaan. Ook de toenmalige regio-archivaris Drs. Jan Broeders heeft nooit enige activiteit van RvR met betrekking tot het Oosterhoutse verleden gezien. Aan burgemeester Mater valt voorts te verwijten dat hij als hoofd plaatselijke politie in dit geval niet in de administratie van de politie heeft gekeken.

Overweging.

Alles overwegende denk ik dat de leden van de Gemeenteraad als zij destijds op de hoogte waren geweest van het verleden van RvR, de onderscheiding niet zouden hebben toegekend. Dit is dus een mooie gelegenheid om de smet die op onze stad rust doordat wij enkele decennia lang gastvrijheid hebben geboden aan een Belgische oorlogsmisdadiger, een feit dat door de verschijning van het boek van Armand van Nimmen voor altijd in de geschiedenis is vastgelegd, weg te poetsen. Het ontnemen van de onderscheiding is slechts een symbolische daad maar wel een duidelijk gebaar dat wij als gemeenschap de daad van enkelen die zijn verleden wel kenden of qualitate qua hadden moeten kennen, alsnog afkeuren.

Bij het ter perse gaan van dit artikel weet ik nog niet hoe het Stadsbestuur zal reageren. Daarvoor moet ik U verwijzen naar de lokale media.

Het Oosterhouts (5)

Chr.Buiks

In de vorige aflevering, ‘Mededelingenblad’ 38-1(2014), zijn enkele woorden aan bod gekomen die wellicht alleen in Oosterhout bekend zijn, althans ze zijn bijna niet aangetroffen in de dialectwoordenboeken van naburige dorpen.

Hier nog een serie van dergelijke woorden.

Heukelen

We motte ’t hoeui (hoeoi)nog gaan heukele. We moeten het hooi nog gaan heukelen. Het hooi aan beide kanten van het zwad opharken, zodat er een smalle rug ontstaat. Hierdoor kwam het hooi minder in aanraking met de natte ondergrond en werd het bij regen ook minder nat. Een hukkel was een kleine opper. Debrabandere geeft voor heukel ’hooiopper’. Afleiding van mnl. hocke’ hoop graan dat op het veld staat te drogen’².

Kedons

Hij kreeg flink dur de kedons. Hij kreeg er flink van langs.

Het woord kedons komt van kardons: dit zouden de geweerriemen of kordons zijn waarmee twee rijen soldaten slaan bij een straoefening³.

Klotteren

De moeders ginge begin december klottere. De moeders gingen begin december klotteren.

Hiermee bedoelde men het inkopen doen voor Sinterklaas. Ook bekend in Tilburg? In elk geval ook in België. Heeft ook de betekenis ’met aardkluiten gooien, chaotische dooreen liggen’⁴.

Kwelleke

D’r was nog ’n kwèlleke over. Er was nog een kwelleke over.

Een restje drinken. Komt ook voor in Made⁵. Kwelleke 'klein beetje, slokje, restje'. Misschien gevormd uit kweddelke, bij kwerdel 'flard, lap, rafelige strook'⁶.

Lauwke de Zeiker

Ast rengelt meej Laauwke de Zeiker dan rengelt 't zès weeke. Als het regent met Lauwke de Zeiker dan regent 't zes weken lang. Boerensprekwoord. Als het regent op 10 aug., St.Laurentius, regent het zes weken achter elkaar. Volgens Mandos alleen bekend in Oosterhout⁷.

Lochtje

Zet 't bukspek mar op 't Lochje. Zet eht bukspek maar op het lochtje. Het lochtje is een kleine stenen bergruimte, bij de ingang van de kelder, onder de zoldertrap. Vgl. het Engelse loft.

Mommeke

Waar de paol moes komme, zettene 'n mommeke. Waar een paal moest komen zette hij een mommeke. Een baken, een teken.

Opelorig

Wè doede ammel oopelorig. Wat doe je allemaal oopelorig. On-doordacht, doldriest, ruw, uitgelaten.

Pasjespand

Hij stao pasjespaant. Hij staat ervoor.

Piejanko

Z'n haor zaat in de piejanko. Zijn haar zat in de piejanko. Zijn haar zat goed in vorm.

Pottegriezen

Soms aate we pottegrieze. Soms aten we pottegriezen. Witte, langwerpige boon. Het woord is in geen enkele dialect gevonden, noch in de woordenboeken.

Rabbi

In winter gingtie naor de polder , hakte 'n gat in't ijs en sprong dan in zonne bloeute (bloeote) rabbi derin. In de winter ging hij naar de polder ,hakte daar een gat in het ijs en sprong er dan in zijn blote rabbi in. In zijn blootje. Geen verband met joods rabbi.

Slaemmer

Hij ies nen lange slaoiemmer. Hij is een lange lange slaemmer. Een lange slungel.

Snerkpotje

'n snerrekpotje itte nie iederen dag. Een snerkpotje eet je niet iedere dag. Gestooft vlees uit de hals van een varken, waar hij gestoken is. Ook genoemd: het eerste panneke, kribvlees en steek. Snerken is o.a. 'sissend braden'⁸.

Toennet

Hij liep toennet dur de straat. Hij liep toennet door de straat. Zojuist, daarnet.

Tref

't ies ne tref agge dieje voogel ziet. Het is een tref als je die vogel ziet.

Toeval

Tulpen-aan-een hout

Hedde gullie ok tulpe-aon 'n hout inden of? Hebben jullie ook tulpen-aan –een –hout in de hof? Magnolia.

Zwiet

Hij had veul zwiet. Hij had veel zwiet. Lef. Debrabandere geeft voor swiet' groot vertoon, pracht en praal'. Van het Franse suite' gevolg, stoet'⁹.

-
- ² Debrabandere, Frans:Brabants etymologisch woordenboek,Leuven (2010),p.205
³ Debrabandere, p.237,238
⁴ Debrabandere, p.267
⁵ Kooiman, Jos: Ut May's woordenboek, Made(1990), p. p.120
⁶ Debrabandere,p.307
⁷ Mandos, H. en M. Mandos-Van de Pol: De Brabantse spreekwoorden, Waalre (1988), p.313
⁸ Van Dale's groot woordenboek, p.3114
⁹ Debrabandere, p.540

Verhalen uit de nalatenschap van Stan Bol

De dambordenfabrikant

Ploontje van Dongen was een dochter van Arnoldus van Dongen en Catharina van Eekelen en was wat gebrekkig. Jan van Raaij had voor haar aangepast werk hij maakte knopen, beurzen en damborden.

Van Raaij leverde zijn spullen tot in Holland en in mei 1797 was de vrouw van Jan van Raaij, Lientje Keulemans, naar Holland afgereisd om de beurzen en damborden daar aan de man te brengen.

Ploontje van Dongen was nog tot laat in de avond bezig geweest met het inpakken van koopwaar die met een schipper de andere dag meegegeven zouden worden voor de vrouw van Jan van Raaij.

Jan van Raaij was al naar bed gegaan en op een gegeven moment riep hij vanuit de bedstede naar Ploontje 'wil je me de snuifdoos even komen brengen'? Ploontje deed wat hij vroeg en ging weer verder met inpakken.

Antieke snuifdoos

Na enkele minuten riep van Raaij ‘mijn snuifdoos is leeg, mag ik even aan jouw doos snuffen’ waarop Ploontje met haar snuifdoos naar het bed van Jan van Raaij liep.

Bij het bed aangekomen trok hij haar snel op zijn bed en Ploontje schreeuwde het uit en verzette zich hevig.

Willem Lust, ook in dienst bij van Raaij, die boven lag te slapen hoorde Ploontje wel maar dacht dat ze dat in haar slaap deed.

Ploontje was te zwak om weerstand te bieden en Jan van Raaij overweldigde haar.

In juni ontdekte Ploontje de eerste tekeningen van zwangerschap.

Van Raaij ontkende met klem de vader van het kind te zijn maar na enige tijd moest hij dit toch wel toegeven. Hij smeekte Ploontje het niet tegen zijn vrouw te zeggen want voor hun huwelijk was er afgesproken dat als met een andere vrouw een affaire zou hebben hij buiten de deur gezet zou worden en niet meer naar de sociëteit kon vanwege de schande. Ploontje moest maar zeggen dat het van een Zwitser was.

In Nederland diende een Zwitsers regiment dat in 1796 ontslag kreeg. Hij zou haar geld geven zodat ze haar kind buiten Oosterhout ter wereld zou kunnen brengen, maar eerst zou hij Ploontje op maandag met een koets naar Breda sturen en zelf zou hij tegen zijn vrouw zeggen dat hij ging jagen, maar stiekem met Ploontje mee naar Breda gaan om bij een advocaat daar het een en ander te laten beschrijven.

De koets ging echter niet op maandag en het hele plan ging niet door. Jan van Raaij had bij het dorpsbestuur betaald voor een zegel, hiermee kon men een akte officieel maken, en stelde aan Ploontje voor om naar de gerechtsbode in Oosterhout te gaan die haar iets zou voorlezen waarna ze moest tekenen en met de zegel werd het een officieel document. Ploontje voelde wel dat er iets niet in de haak was en wilde niet gaan en begon te huilen.

Daarop dwong van Raaij Ploontje brandewijn te drinken tot ze dronken was en hierna ging men naar de gerechtsbode die iets voorlas waarvan Ploontje zich alleen kon herinneren dat ze met van Raaij nooit naar bed was geweest en onder invloed van de drank tekende Ploontje het document.

18e eeuwse dambord

De familie en burens wisten dat van Raaij de vader van het kind was en het duurde dan ook niet lang of de vrouw van, van Raaij wist er het fijne van.

Ploontje had ontslag genomen bij van Raaij en had nog een vordering op hem van niet uitbetaald arbeidsloon. Ze had nog 17 gulden en 18 stuivers tegoed voor het maken van damborden en stenen.

Op 14 februari 1798 werd een zoon geboren en Ploontje zwoer de vroedvrouw dat Jan van Raaij de vader was.

Kennelijk is het echtpaar van Raaij bij elkaar gebleven want het kind werd gedoopt en heette Johannes van Raaij en werd in het gezin met twee kinderen opgenomen. In het doopboek werd wel aangetekend dat Ploontje van Dongen de moeder was¹.

¹ RAT TILBURG, GEMEENTE OOSTERHOUT, ARCHIEF 2006 INVENTARIS 122, FEBRUARI 1798

De cholera

Cholera of Aziatische braakloop is een infectieziekte veroorzaakt door de bacterie *Vibrio Cholerae*. De belangrijkste kenmerken zijn ernstige diarree en uitdroging. De ziekte wordt overgebracht door besmet water maar ook door het eten van besmette vis of het in aanraking komen van besmettelijke ziekten braaksel of uitwerpselen van een lijder aan cholera.

De meest dodelijke slachtoffers vallen onder zuigelingen en bejaarden.

De besmettelijke ziekte is afkomstig uit India en bereikte in 1831 Europa. In 1833 overleden in Nederland 5000 mensen aan de cholera en in 1866 waren dat er 21000 mensen.

Ook nu nog heerst op gezette tijden de cholera denk maar aan Haïti waar in 2010 en 2011 3000 mensen overleden.

Een van de eerste Nederlanders die onderzoek deden naar de cholera was de arts Franciscus Janssens. Hij schreef zijn bevindingen zoals het onderkennen, genezen, diagnose op in een Latijns werkje met de titel: *Discriptie Cholerae, in qua definitie, cause proxima, et remota, divisie, diagnosis, prognosis, autopsie cadaverum, curatie et regimen prephylacticum therapeutice exarate.*

In 1832 werd van hogerhand een boekje uitgegeven met aanwijzingen om de cholera te weren. In de maanden juni, juli en augustus moesten de straatgoten geveegd worden en met twee emmers water doorgepoeld worden. De straat voor het huis moest met twee emmers water worden besproeid. Om half acht kwam men van gemeentewege de vuilnis in de straten ophalen.

Gevilde paarden en andere doden dieren moesten in tegenstelling wat men nooit deed worden begraven en op voldoende diepte zodat de honden de kadavers niet op konden graven.

De groentemarkten, vismarkten en vleeshallen moesten dagelijks schoon gemaakt worden.

Naam der verzorgende gemeente	Bewo- ning	Ged. d. v.		Hou. med. v. d. g. m. d. v. d. g. m.		Dood- ten. g. m. d. v. d. g. m.	Aanmerkingen
		aangetoef.	besch. med. d. v. d. g. m.	aangetoef.	med. d. v. d. g. m.		
Oosterhout	8999	4	3	1	1	3	Op 11. 11. 1859 1859. 1859.

In Oosterhout overleden in 1859 vier mensen aan de cholera

Daar waar veel mensen bij elkaar zaten zoals in scholen en gestichten moesten de ramen opengezet worden.

De wijkmeesters en armenverzorgers moesten een keer per week de arme gezinnen afgaan om te controleren dat de hygiëne in acht genomen werd.

Brood mocht niet gebakken worden van doorgeschoten en muf graan. Ernstig werd gewaarschuwd voor het drinken van sterke drank want dit zou de kans op het krijgen van cholera sterk verhogen.

Men zag meer in hoop en vertrouwen in de Goddelijke Voorzienigheid die een weldadige invloed zou hebben.

Het dragen van wollen kleding werd zeer aangeraden.

In die gemeenten waar een brouwer of branderij gevestigd was moest men overeenkomen dat de brouwer en brander 24 uur beschikten over heet water voor de cholera-patiënten.

In de steden en grotere gemeenten moest men zorgen voor enkele badkuipen terwijl dat voor de dunbevolkte gebieden varkenstroggen konden zijn mits ze waterdicht waren.

Waterige groenten werd afgeraden omdat die de maag te sterk afkoelden en dit gold ook voor vruchten.

In de steden 's-Hertogenbosch, Breda, Grave, Bergen op Zoom, Tilburg en Eindhoven werden cholera hospitalen ingericht.¹

¹ RAT Tilburg, archief 2001 inventarisnummer 977

Colofon

Heemkundekringen hebben als doel het bevorderen van de belangstelling voor en de kennis van eigen volk en streek, volksgebruiken en de natuur, evenals het stimuleren van het behoud van historische waarden.

De heemkundekring ‘De Heerlijkheid Oosterhout’ houdt zich bezig met de geschiedenis van Oosterhout en haar kerkdorpen in de breedste zin van het woord. De activiteiten bestaan onder andere uit het verzamelen en vastleggen van historisch materiaal in beeld en op schrift en het presenteren door middel van publicaties, lezingen, tentoonstellingen enz.

Mocht u in het bezit zijn van historisch materiaal over Oosterhout en zijn kerkdorpen, dan willen wij dat graag lenen om te kopiëren of in te scannen, zodat het toegankelijk wordt voor de grote groep van belangstellenden en bewaard wordt voor het nageslacht. Natuurlijk zeggen wij ook geen nee als u het aan ons wilt schenken.

Bestuur:

Voorzitter:	Johan Benneker
Secretaris waarnemend.:	Piet Kaldenberg
Penningmeester:	Theo Janssen
Overige bestuursleden:	Simon Burggraaf Ad van Groesen Martin van Halderen Frans Timmermans

<u>Ereleden:</u>	Jan Broeders Cor Huijben
------------------	-----------------------------

Secretariaat: Heemkundekring
'de Heerlijkheid Oosterhout'
4901 HT Oosterhout
e-mail: hkoosterhout@gmail.com

Bezoekadres: op afspraak) Huis voor Erfgoed (achterom)
Trefpunt Heemkunde
Zandheuvel 51
4901 HT Oosterhout
tel. 0162 856133

Website: www.heemkundeoosterhout.nl

E-mail: info@heemkundeoosterhout.nl

Lidmaatschap:

Leden betalen een contributie van €25,00 per kalenderjaar.

Inwonende gezinsleden betalen een contributie van €10,00 per kalenderjaar. Per adres wordt slechts één exemplaar van het ledenblad bezorgd/verstuurd.

Het banknummer van Heemkundekring De Heerlijkheid Oosterhout is: NL 71 RABO 0126.346.224

Aan- en afmeldingen van het lidmaatschap schriftelijk bij het secretariaat.

Het lidmaatschap eindigt na schriftelijke opzegging op 31 december daarop volgend.

Abonnees:

Het is voor personen en instellingen mogelijk een abonnement op het ledenblad te nemen (zonder lidmaatschap). De kosten hiervan bedra-

gen €20,00 per jaar (vier edities). Voor buitenlandse abonnees wordt dit bedrag verhoogd met de verzendkosten.

Redactie ledenblad: Piet van Beek

E-mail: med.blad.hko@gmail.com

Adverteerders:

Zij, die zich bereid hebben verklaard gedurende tenminste een kalenderjaar (vier edities) een advertentie te plaatsen in het ledenblad.

Voor mogelijkheden en kosten kunt u contact opnemen met de redactie of met het secretariaat.

JAC WAAAS

Ridderstraat 116 Tel. 0162 453 515
4902 PB Oosterhout Fax 0162 423 484
www.jacwaas.nl

Natuurlijk gezond.

Gezondheidswinkel
broeders

- Natuurvoeding inclusief biologisch verswaren
- Dieetvoeding voor o.a. gluten-, suiker- en/of melk vrij dieet
- Natuurlijke lichaamsverzorging en cosmetica
- Homeopathie, vitamines en voedingssupplementen

Fysieke en online winkel!

Keiweg 7 Oosterhout • t: 0162-453223 • w: broedersgezondheidswinkel.nl

Wilt u hier uw advertentie ?

Ook een halve pagina is mogelijk.

Neemt dan contact op met de heemkundekring

‘de Heerlijkheid Oosterhout’

e-mail: hkoosterhout@gmail.com

Wilt u hier uw advertentie ?

Ook een halve pagina is mogelijk.

Neemt dan contact op met de heemkundekring

‘de Heerlijkheid Oosterhout’

e-mail: hkoosterhout@gmail.com

Mede gesponsord door

Rabobank